

VOCABULARI BÀSIC DE GEOGRAFIA FÍSICA. RELLEU**AL·LUVIÓ/AL·LUVIAL**

Són els materials transportats pels rius, són de distinta grandària i es denominen detrits. Estan compostos de llims, arenas i graves. Es depositen o sedimenten en el llit del riu, o en la seua plana d'inundació, o en llacs, deltes o estuaris. Els sòls al·luvials són sovint de gran valor agrícola (Horta de Múrcia). El desavantatge fonamental d'una plana al·luvial és la possibilitat d'inundacions catastròfiques.

BADLANS

En les zones de pluges escasses i intermitents on no hi ha protecció vegetal, l'aigua de torrentera desgasta els vessants donant lloc a valls o clavills estrets i profundes separades per aristes, que creen una topografia abrupta, semblant a una muntanya en miniatura. El seu ampli desenrotllament en una zona dona lloc a un paisatge anomenat badlans. És freqüent en la Depressió de l'Ebre o en el sud-est espanyol com per exemple la zona de Gebas (Alhama) en la regió de Múrcia.

CALCÀRIA

Roca sedimentària formada especialment per carbonat càlcic, plegada durant l'orogènia alpina. La roca calcària és dura i permeable amb el que es dissol fàcilment amb l'aigua de pluja donant lloc a fenòmens kàrstics les formes més comuns del qual són les goles, coves, avencs, clotades, lapiaces i dolinas. A Espanya és freqüent este paisatge en el Sistema Ibèric (les Falçs del riu Cabriol, Ciutat Encantada de Conca), la Depressió de l'Ebre, la Serralada Cantàbrica i a Mallorca (Cuevas de Drach).

VALL

Paisatge de zones de precipitacions escasses i violentes, que es caracteritza per clavills estrets i profundes, de parets verticals (es dona en terrenys blans com a argiles i algeps, les aigües de pluja originen aragalls i clots, són els valls, que se n'aniran eixamplant i aprofundint amb prou rapidesa, formant barrancs). El seu ampli desenrotllament en una zona dona lloc al paisatge denominat badlans. Es localitza en zones semiàrides del sud-est espanyol: a Múrcia, per exemple la zona de Campos del Riu i Albudeite, Gebas, Fortuna.

TURÓ TESTIMON

Tossal aïllat originada per l'erosió diferencial entre materials durs i blans. Són freqüents en la Submeseta nord.

CIRC GLACERA

Els glaceres són grans acumulacions de gel en les capçaleres de les valls; la depressió en què s'acumulen s'anomena circ. El circ glacera és una depressió o cubeta, limitada per un atalusse rocós, conseqüència de l'acció erosiva del glacialisme en les zones de muntanya. Queden restes en els Pirineus, la Serralada Cantàbrica...

DELTA

Acumulacions de sediments al·luvials en la desembocadura d'un riu. Perquè els detrits s'acumulen és necessari que el mar siga tranquil i sense forts corrents costencs que . Els deltes, com el de l'Ebre, són molt aprofitables per a l'agricultura.

DUNA

Tossal o monticle originat per l'acumulació d'arenas. Són mòbils perquè l'arena continua sent desplaçada pel vent. Sol trobar-se en els deserts o al llarg de les costes baixes. (La Mànega de Múrcia, el delta de l'Ebre).

EROSIÓ

Conjunt de processos de desintegració i descomposició dels materials de la superfície terrestre per part d'uns agents (aigües, gel, vent, onatge). Amb l'erosió s'arranquen i desgasten els materials solts de les muntanyes, els quals, per mitjà d'un procés de transport són conduïts per l'aigua, el vent i els glaceres cap a zones més baixes depositant-se al final del trajecte per mitjà d'un procés de sedimentació.

FALLA

Ruptura de l'escorça terrestre amb separació dels blocs fracturats. Es va produir en els materials durs del paleozoic (com a granit, pissarres, gneis i quarzites) que van ser afectats per l'orogènia alpina. El Sistema Central, els Montes de Toledo, són exemples de relleus fallats.

FOSSA TECTÒNICA

Depressió limitada per falles paral·leles. Pot estar drenada per un riu com el Duero, Tall i Guadiana. És sinònim de graven.

GLACIS

Rampa amb suau pendent. Forma típica de peudemont que s'arrela en un vessant muntanyós i enllaça amb el fons d'un vall o depressió. És el resultat d'un procés d'erosió i/o acumulació de materials, en general, escassament arrodonits.

FALÇ (hoz)

Pas estret d'un vall profunda excavada per un riu. Els rius del cantàbric a causa de l'enorme desnivell que han de botar, en pocs quilòmetres, des del seu naixement fins a la seua desembocadura tenen un gran capacitat d'erosió i solen excavar profundes falçs (entalladures, goles) en els terrenys calcaris que travessen. També els Arribes del Duero. És sinònim de gola.

KARST/KARSTIC

Terme que designa genèricament les àrees de calcàries que presenten un tipus d'erosió caracteritzat per la presència d'avencs, cavernes, cursos d'aigua subterrànies com a conseqüència de processos de dissolució de les roques. A Espanya els fenòmens kàrstics són abundants, perquè més de la mitat del nostre territori és calcari (Ciutat Encantada de Conca, Cuevas del Drach o Manacor a Mallorca).

PLANA AL·LUVIAL

Correspon a les planes d'inundació dels rius, quan al desbordar-se depositen a un costat i a l'altre del seu llit habitual part dels materials (al·luvions), transportats pel corrent.

MASSÍS

Són materials antics, del Paleozoic, que van ser afectats per l'orogènia herciniana i erosionats posteriorment. Darrere de l'orogènia alpina es van fracturar i uns blocs es van elevar i altres es van afonar. En l'actualitat, estos massissos presenten cims suaus i arrodonits. Un exemple és el massís galaiç.

ALTIPLÀ

Superfície plana o lleugerament inclinada resultat d'un intens procés d'erosió i a una altitud superior als 400 metres. L'Meseta espanyola.

MOVIMENT OROGÈNIC

Procés que transforma l'escorça terrestre, amb forces i pressions, provocant l'aparició de les muntanyes. Al seu torn, va acompanyat de moviment i alteració del magma així com vulcanisme

ERM

Superfície elevada i prou horitzontal unides a les planes per mitjà de costes. Abunda en la zona oriental de la submeseta nord. El seu sòl està poc desenrotllat (rocós o pedregós) i, per tant, pobre en vegetació.

PENEPLÀ

Plana amb suaus ondulacions producte d'una intensa erosió. S'aplica a la zona extremenya de la submeseta sud o al peneplà zamorano-de Salamanca de formes suaus i escassos pendents.

PLEC

Ondulació o doblament dels materials més blans o plàstics, sedimentats durant el Mesozoic i plegats posteriorment per l'orogènia alpina (part oriental de la Serralada Cantàbrica, Montes Bascos).

RELLEU

Són les distintes formes que presenta la superfície terrestre i que s'identifica amb muntanyes, planes, depressions, ixents, entrants... El relleu està determinat per l'estructura i pel grau d'erosió a què esta ha sigut sotmesa.

RELLEU TABULAR:

És el relleu horitzontal exhumat per la xarxa fluvial, que es troba en el centre d'una conca sedimentària posterior a l'orogènia alpina, per la qual cosa no ha patit cap deformació orogènica format per l'alternança d'estrats que ofereixen distinta resistència a l'erosió, i que estan coronats per una capa més dura. Quan els processos d'erosió fluvial dissecionen estes plataformes estructurals, s'originen formes residuals allunyades de la resta de materials semblants: són els turons testimonis. Una vegada desaparegut el coronament de les roques més resistents, el relleu resultant rep el nom d'antecerro. Les depressions castellanes ofereixen bons exemples d'este tipus de relleus (erms de L'Alcària, Valladolid, taula d'Ocaña, turons testimonis o turons de Palència...), el mateix que la depressió de l'Ebre (Mola de Saragossa, Serra d'Alcubierre,...).

RELLEU EN COSTERA:

Relleu dissimètric format per un front o atalusse i un revers o dors de pendent més suau, es localitza en els vores de les conques fluvials i és el resultat de l'erosió diferencial d'una estructura sedimentària monoclinical amb superposició de capes resistents i capes blanques dèbilment inclinades.

HORST: Pilar tectònic. Bloc limitat per falles que ha quedat elevat per l'afonament del terreny circumdant per un sistema de falles o pel seu alçament.

RIA

Valls dels rius invadits pel mar; decreix en amplària i profunditat a mesura que penetra terra dins, uns 25 o 30 quilòmetres. (Galícia: rigues de Vigo, Arosa, Pontevedra).

ROQUES SEDIMENTÀRIES

Roca formada per sediments depositats durant el mesozoic en les conques sedimentàries (normalment oceans o mars) que van patir una sèrie de transformacions durant l'orogènesi alpina.

SEDIMENT/SEDIMENTACIÓ

La sedimentació és el procés d'acumulació o deposició dels materials (partícules o grans de roca), després d'haver sigut erosionats i transportats.

VALL GLACERA

Es denomina també vall en O o en pastera, és de fons pla i vessants escarpades resultat de l'erosió glacera no sols sobre el llit, sinó també sobre les vessants. Des del circ glacera el gel descendix per les valls, formant una llengua glacera; la seua velocitat és molt lenta. A mesura que el glacera descendix el gel exercix una forta erosió per on discorre; este desgast es veu incrementat pels fragments rocosos que arrossega el glacera; com a conseqüència les valls adquirixen una forma típica en O o pastera.

SÒCOL

Conjunt de materials molt antics (roques ígnies i metamòrfiques), que formen la base dels grans escuts de l'escorça terrestre. Es disposen, per tant, davall les roques sedimentàries. Exemple: el sòcol meseteny resultant de l'orogènesi herciniana. Són materials molt rígids pel que davant de noves espentes tectòniques, no es pleguen, sinó que es fracturen.